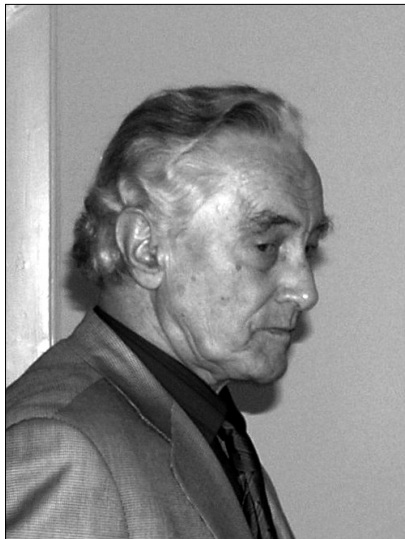

OSOBNÍ ZPRÁVY

PERSONAL NEWS

PhMr. Milan Zástěra osmdesátníkem

Kdo na letošním Konzultačním dni „Problémy toxoplasmózy“ sledoval diskusní vystoupení PhMr. Milana Zástěry a nevěděl, že se narodil 7. listopadu 1928, nevěřil by, že náš přední odborník na toxoplasmózu nedávno oslavil 80. narozeniny. Ačkoliv absolvoval farmaceutické vzdělání, zabýval se po celý život parazitologií. 1. 12. 1958 nastoupil do tehdejšího Ústavu epidemiologie a mikrobiologie (ÚEM) a Centra epidemiologie a mikrobiologie Institutu hygieny a epidemiologie (IHE) či Státního zdravotního ústavu (SZÚ – Milan neměnil pracoviště, pracoviště však periodicky měnilo jména) a stal se spolupracovníkem a potom pokračovatelem Dr. Oty Havlíka. Po jeho tragické smrti v roce 1960 byl PhMr. Milan Zástěra jmenován prvním vedoucím nově zřízené Národní referenční laboratoře pro toxoplasmózu (NRL TOXO), kterou vedl až do prosince 1991. V roce 1983 tehdejší ředitel IHE akademik prof. RNDr. Bohumír Rosický, DrSc. zformoval Odbornou skupinu parazitologie a PhMr. Milana Zástěru ustanovil vedoucím tohoto ve své době jednoho z nejvýznamnějších parazitologických pracovišť v Československu (skupina přestala existovat po reorganizaci SZÚ v září 2008). Pracovní

poměr v SZÚ ukončil PhMr. Milan Zástěra 31. 3. 1992; jeho zájem o toxoplasmózu však odchodem do důchodu zdaleka neskončil. I nadále je se svým bývalým pracovištěm ve spojení a my jsme rádi, když můžeme i nyní využít jeho bohatých zkušeností a konzultovat s ním některé otázky, které se po letech stávají znovu aktuálními.

Do resortu parazitologů v ÚEM patřili prakticky všichni humánní paraziti; hlavní úsilí se však od samého počátku soustředilo na naši nejčastější závažnou parazitózu – toxoplasmózu. Nejdůležitějším úkolem tehdy bylo zabezpečit diagnostiku toxoplasmózy v Československu. Tehdy nebylo možné si v kapitalistické cizině objednat diagnostické sety jako dnes. A tak se PhMr. Milan Zástěra, společně s PhMr. Janem Pokorným (†1994) a dalšími spolupracovníky (Dr. Jiří Hübner, Dr. Zdeněk Frühbauer) pustil nejprve do vývoje diagnostického antigenu *Toxoplasma gondii* – antigen purifikovaný originálním postupem tween-etherové extrakce se osvědčil jako vysoce kvalitní a je dodnes základem všech diagnostických reakcí tuzemské provenience. Základním diagnostickým testem se stala komplementfixační reakce (KFR), v 80. letech minulého století se podařilo vyvinout i citlivé a přitom specifické ELISA testy nejprve pro stanovení antitoxoplasmických IgG a potom i IgM. Ingredience pro diagnostické testy dle Zástěry a Pokorného začal ve velkém vyrábět Ústav sér a očkovacích látek (SEVAC) a vyšetřování na toxoplasmózu, po zaškolení personálu v NRL TOXO, se mohlo rozšířit do laboratoří po celém Československu. Navzdory tehdejší mezinárodní izolaci dosáhla diagnostika toxoplasmózy v Československu světové úrovně a jezdili se k nám zaučovat i odborníci z dalších zemí. A získané obecně sérologické zkušenosti mohly být zúročeny i při vývoji metod na diagnostiku nově se objevujících nemocí – například lymeské borreliózy.

Významnou doménou PhMr. Milana Zástěry a jeho spolupracovníků byla i epidemiologie toxoplasmózy. Na základě povinného hlášení vypracovával každoročně „Surveillance toxoplasmózy v České republice“. Nespokojil se nikdy s nahlášenými údaji, jednotlivé případy osobně ověřoval a prověřoval, pracoval i s dotazníky. Důležitým zdrojem unikátních informací o prevalenci toxoplasmózy v různých regionech a u různých skupin obyvatelstva rovněž byly tehdy pravidelně prováděné „Víceúčelové sérologické přehledy nálezů v ČR“ (naposledy provedeny v roce 2001), v rámci kterých byly velké vzorky běžné populace České republiky vyšetřovány i na toxoplasmózu. PhMr. Milana Zástěru však zajímaly i potenciální zdroje toxoplasmózy člověka – kočky a maso jatečných zvířat. V laboratoři byly soustavně vyšetřovány vzorky krve i tkání prasat, krav, králíků a dalších domácích i lovných zvířat, prováděly se izolace kmenů *Toxoplasma gondii*. NRL TOXO se neuzavírala ani před spoluprací s dalšími pracovišti ani před novinkami. A tak, ve spolupráci s Infekční klinikou na Bulovce, bylo první vyšetření HIV pozitivního pacienta na toxoplasmózu provedeno již v roce 1988.

Milan je nesmírně férový, spravedlivý a čestný člověk s širokým rozhledem. Moc rád vzpomínám na časy, kdy byl mým šéfem – byl vždy zárukou korektní teamové spolupráce a příjemné atmosféry na pracovišti. Pracovníci NRL TOXO přejí svému otci-zakladateli pevné zdraví, pohodu a hodně radosti (nejen) z vnoučat.

Petr Kodým

Se souhlasem obou šéfredaktorů bude tento text publikován paralelně ve Zprávách EM a Zprávách České parazitologické společnosti.